

หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาอาชีพ หมวดศิลปะและหัตถกรรม

ช่างถักเชือกปอ่าน

DCID LIBRARY

0000007968

ศ. ๗๔๖.๔๑

ม. ๘๖

ว. ๘๔๖ ๕

๒๓

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาอาชีพ หมวดศิลปะและหัตถกรรม

ช่างถักเชือกปอบ้าน

(ศท.ท ๐๖๕)

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการและสำนักงานศึกษาธิการเขต ๕ ได้ร่วมกันจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาอาชีพ หมวดศิลปะและหัตถกรรม ช่างถักเชือกปอแป้น ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

(นายบรรจง ชูสกุลชาติ)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เลขที่ บัญชี	5282	ว. ๕
เลขหมู่		
วันที่	2	๑๗ ๒๕

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาอาชีพ หมวดศิลปะและหัตถกรรม ช่างถักเชือกปอบ้าน ขึ้น
มัธยมศึกษาตอนต้น กรมวิชาการและสำนักงานสภานโยบายการศึกษาด้าน ๕ ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อให้
ประกอบการเรียนการสอน สำหรับรายวิชา สห.๓ ๐๖๕ ตามหนังสือรายวิชาอาชีพ (เพิ่มเติม)
ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหาและ
ความต้องการของท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ครู อาจารย์ สภานโยบาย และผู้ทรงคุณวุฒิใน
แต่ละสาขาวิชาเป็นผู้ร่างต้นฉบับ และกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ
การเรียนวิชาอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ขึ้น ทำหน้าที่ตรวจสอบพิจารณาให้ข้อเสนอแนะใน
การปรับปรุงแก้ไขต้นฉบับ และกรมวิชาการได้แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการแก้ไขตามข้อ
เสนอแนะของคณะกรรมการ ฯ เพื่อให้หนังสือดังกล่าวมีประสิทธิภาพใช้ประกอบการเรียน
การสอนได้ผลดีตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

กรมวิชาการหวังว่า หนังสือจะเป็นประโยชน์แก่ครู นักเรียน และผู้สนใจได้เป็นอย่างดี
และขอขอบคุณสำนักงานสภานโยบายการศึกษาด้าน ๕ ครู อาจารย์ สภานโยบาย คณะกรรมการตรวจสอบ
การเรียน และคณะทำงานที่มีส่วนช่วยให้หนังสือสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

(นายกมล สุตประเสริฐ)

รองอธิบดี รักษาการแทน

อธิบดีกรมวิชาการ

๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

วันที่.....	๒๕ ๑๓ ๒๕๓๓
เลขทะเบียน.....	๙. ๐๗๘๒ ๐๓
เลขเรียกหนังสือ.....	๙. ๗๔๖. ๓๑ ๙: ๑๔

๙. ๕๔๖ ๙

สารบัญ

	หน้า
๑. ความรู้เกี่ยวกับปอ	๑
๒. การลอกใยปอ	๑
๓. การพันเชือกปอ	๑
๔. การย้อมสีและการฟอก	๒
๕. เครื่องใช้ที่ได้จาก การถัก การผูก การทอ	๓
๖. การถักลายเชือกปอแบบต่าง ๆ	๔
๗. การตลาด	๖
๘. การคิดราคาต้นทุนและกำไร	๖
๙. เอกสารอ้างอิง	๗

ความรู้เกี่ยวกับปอ

ปอในประเทศไทย มี ๒ ชนิด คือ

ปอแก้ว

ปอกระเจา

ปอแก้วมีถิ่นกำเนิดอยู่ในแถบเขตร้อน ของทวีปอาฟริกา ต่อมามีการปลูกแพร่หลายในสหรัฐอเมริกาแล้วกระจายไปทั่วโลก

ปอแก้วส่วนใหญ่ผลิตในประเทศอินเดีย ปากีสถาน สำหรับประเทศไทยก็มีการปลูกปอแก้วเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมด้วย

ปอกระเจา เป็นปอที่มีคุณภาพดีกว่าปอแก้ว มีราคาแพงกว่า เพราะให้เส้นใยที่ละเอียดอ่อนนุ่ม และเป็นมันกว่าปอแก้ว

ในประเทศไทยปลูกปอกันมากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ นครราชสีมา อุบลราชธานี, ชัยภูมิ, ขอนแก่น, และเลย

ปอทุกชนิดเป็นพืชที่ให้เส้นใย ซึ่งสามารถนำมาทำประโยชน์ได้มากมาย เช่น ทำเชือก พรหม กระสอบ และเครื่องใช้ต่าง ๆ

การลอกใยปอ

เมื่อปอที่เราปลูกมีอายุได้ ๔ เดือนแล้ว ก็ตัดทิ้งไว้ให้แห้ง ประมาณ ๓-๕ วัน แล้วจึงมัดรวมกัน เพื่อให้ใบหลุด จากนั้นจึงนำไปแช่น้ำไว้ประมาณ ๑๕-๒๐ วัน เพื่อให้ใยหลุดจากแกนของต้น ทำให้การลอกใยปอลอกง่ายขึ้น

หลังจากที่ลอกใยปอออกจากแกนแล้ว เราจะต้องฟาดหรือตีปอกับก้อนหินหรือไม้ ทั้งนี้ก็เพื่อจะทำให้เปลือกของปอหลุดไป และทำให้ใยปอละเอียดขึ้น จากนั้นล้างปอให้สะอาด แล้วตากให้แห้ง เพื่อจะได้มัดเก็บเป็นก้อนสำหรับขาย

การฟั่นเชือกปอ

ใยปอนั้นมีลักษณะเป็นเส้นเล็กละเอียด สามารถที่จะนำมาทอให้เป็นผ้าหรือฟั่นให้เป็นเชือกตามลักษณะของการใช้งาน

การฟั่นเชือกปอนั้น ก็เพื่อที่จะทำให้มีเส้นโตขึ้น มีความคงทนขึ้น การฟั่นเชือกปอนั้น เราฟั่นได้ ๒ อย่างคือ

๑. การพ่นด้วยมือ คือการที่เราเอาเส้นใยของปอมาบิดให้เป็นเกลียวแล้วทำให้พันกันเป็นเส้นขนาดต่าง ๆ ตามต้องการ การพ่นด้วยมือนี้ ถ้าเราต้องการใช้เชือกปอเป็นจำนวนมากแล้ว จะเสียเวลามาก ไม่คุ้มกับแรงงานที่เสียไป

๒. การพ่นด้วยเครื่องจักร หรือเครื่องท่อนแรง สามารถพ่นเชือกปอจำนวนมาก ๆ ได้เร็ว จนสามารถทำเป็นอุตสาหกรรมได้

การย้อมสีและการฟอก

ตามปกติใยปอ จะมีสีคล้ำ หลังจากที่ใช้ทั้งวันแล้ว ดังนั้นหากเราต้องการปอที่มีสีขาวสะอาด เราจึงต้องเอาเส้นใยหรือเชือกปอนั้นมาฟอก

การฟอกปอนั้น สามารถฟอกด้วยสารประกอบคลอรีน หรือ ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ หรือโซเดียมคลอไรด์ อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ให้ผสมน้ำให้มีความเข้มข้นพอประมาณ เอาปอที่เตรียมไว้ลงแช่ในน้ำ ให้น้ำท่วมปอประมาณ ๒-๓ นิ้ว เมื่อปอขาวดีแล้ว นำไปล้างน้ำสะอาดให้หมดฤทธิ์สารเคมี จากนั้นนำไปตากให้แห้ง

หากต้องการย้อมสี ก็ทำได้ด้วยวิธีง่าย ๆ ดังนี้

นำปอไปใส่ในน้ำประมาณ $\frac{3}{4}$ ของปอ ผสมสีที่ต้องการลงไปในน้ำ ถ้าต้องการสีเข้มก็เพิ่มสีให้มากขึ้น ต้องการสีอ่อนก็ลดปริมาณสีลง

นำปอไปตั้งไฟ พอน้ำร้อนแล้ว เอาปอที่ฟอกเตรียมไว้แล้วแช่ลงไปให้ทุกส่วนของปอจมอยู่ใต้ผิวน้ำ แช่ไว้ประมาณ ๕ นาทีจึงนำขึ้นไปตากให้แห้งบนราว

สมัยก่อนทีจะมีสีสำเร็จรูปมาใช้ในการย้อมสี ชาวบ้านจะย้อมสีจากพืช หรือกรัง คือ

สีเหลือง ย้อมจาก ขมิ้น หรือแก่นขนุน

สีแดง ย้อมจาก ครั่ง

สีดำ ย้อมจาก มะเกลือ

สีน้ำเงิน ย้อมจาก ต้นคราม

เครื่องใช้ที่ได้จากการถัก และการผูก - ทอ

การทอกระสอบ พรม ผ้าห่ม การถักกระเป๋า เข็มขัด ย่าม ม่าน การผูกเปล ย่าม-ม่าน
นอกจากนี้ โยบยังสามารถที่จะนำไปประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับต่างๆ ได้ด้วย เช่น ดอกไม้

รูปสัตว์

การถักลายเชือกปอแบบต่าง ๆ

การถักลายเปีย มีการถัก ที่นิยมมากอยู่ ๓ ประเภท คือ

เปีย ๓ เส้น

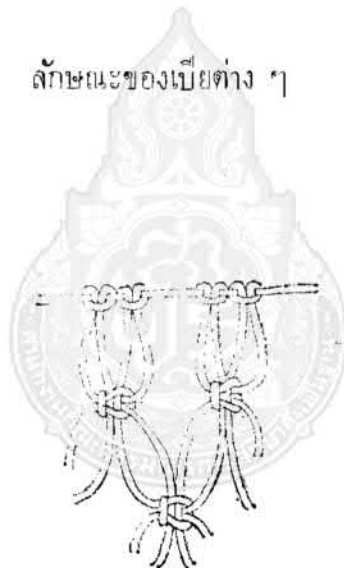
เปีย ๔ เส้น

เปีย ๕ เส้น

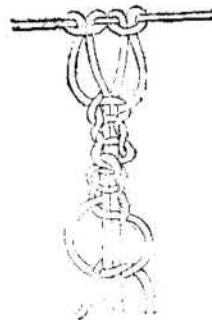
เปีย เชือกปอที่ถักกัน นำมาประกอบเป็นเครื่องใช้ได้หลายอย่าง เช่น หมวก กระเป๋า ที่รองแก้ว ที่รองจาน ผ้าปูโต๊ะ ฯลฯ

ลักษณะของเปียต่าง ๆ

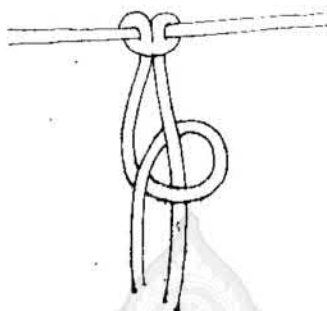
ปมแบนพริกแพลง

ปมทวิสต์

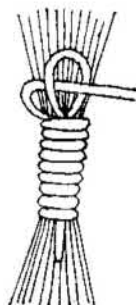

ปมครึ่ง

ปลายเชือกด้าน ข.

การพัน

ปลายเชือกด้าน ก.

การตลาด

สินค้าประเภทงานหัตถกรรมเครื่องถัก เชือกปอเป็นสินค้าที่นำเงินรายได้ให้แก่ประเทศพอประมาณ ทั้งนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการส่งออก ซึ่งก่อนหน้านี้ เครื่องถักที่ทำด้วยเชือกปอ เคยเป็นที่นิยมอยู่ในเมืองไทยระยะหนึ่ง แต่ปัจจุบันเสื่อมความนิยมลงไปมาก แต่กระนั้นก็ยังพอที่จะยึดเป็นอาชีพได้ ในการจำหน่ายนั้น ผู้ประกอบการสามารถจัดจำหน่ายได้ทั้งปลีกและส่ง โดยส่งตามร้านที่มีเครื่องหัตถกรรม เครื่องเฟอร์นิเจอร์จำหน่าย ทั้งนี้ผู้ประกอบการจะนำไปจำหน่ายให้แก่ร้านค้าในราคาที่รวมต้นทุน และกำไร แล้วร้านค้าจะจำหน่ายเพื่อหากำไรอีกทอดหนึ่ง

การคิดราคาต้นทุนและกำไร

การถักเชือกปอ เป็นการลงทุนที่ไม่มากนัก โดยที่ผู้ประกอบการจะสามารถหาซื้อเชือกปอสำเร็จรูปจากโรงงานทอกระสอบ หรือร้านค้าได้ การจำหน่ายเชือกปอนั้น ทางร้านค้าจำหน่ายเป็นกิโลกรัม ปัจจุบันราคาเชือกปอประมาณกิโลกรัมละ ๒๕ บาท

การกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์เชือกปอนั้น ผู้ประกอบการจะคิดจาก

๑. ต้นทุน ในการผลิต เช่น เปลญวน ใช้เชือกปอที่กิโลกรัม เป็นราคาเท่าใด ส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น ห่วง ไม้ เป็นราคาเท่าใด

๒. ค่าแรงพอประมาณ เช่น เราใช้เวลาในการถักเปลญวน เป็นเวลา ๑๐ ชั่วโมง ได้ ๑ เปล การคิดค่าแรงประมาณชั่วโมงละ ๑๐ บาท

ฉะนั้น การกำหนดราคาเปลญวนจะได้

เปลญวนใช้เชือกปอ ๔ กก. = ๑๐๐ บาท

สีย้อม เชือกปอ = ๕๐ บาท

ค่าแรง ๑๐ ชั่วโมง = ๑๐๐ บาท

ราคาเปลญวน = ๒๕๐ บาท

ดังนี้ เป็นต้น การคิดราคาขายในผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น ๆ ก็ควรจะเป็นในทำนองเดียวกัน.

เอกสารอ้างอิง

เอกสารเรื่อง พืชเส้นใยของ กองส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 นิตยสาร ขวัญเรือน ฉบับที่ ๒๑๓ และ ๒๑๔
 เอกสารโรเนียว ผลิตภัณฑ์เชื้อกลุ่บ ของ กองหัตถกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

รายนามผู้จัดทำ

เขตการศึกษา ๕

นายอวยพร สุทธิรักษ์

น.ส. พัทรี รักษา

นายธีรพงศ์ สารภัญญ์

นายจรัส ภู่นาค

รายนามคณะกรรมการตรวจสอบการเรียนวิชาอาชีพ หมวดศิลปะและหัตถกรรม

๑. นายเจนจิตต์ กุณฑบุตร	ประธาน
๒. นายบัณฑิต พลาวงค์	กรรมการ
๓. นายสนิท บุบปฤกษ์	กรรมการ
๔. นายเบญจะ สยังกูร	กรรมการ
๕. นายสุจริต หิรัญกุล	กรรมการ
๖. นายสำเริง พันธุ์สนิท	กรรมการ
๗. นายอุทัย โพธิ์ศรีทอง	กรรมการ
๘. นายมนัส ณ เชียงใหม่	กรรมการ
๙. นายสุธรรม ศิริรินทร์วาทย์	กรรมการ
๑๐. นายสมทรง เวียงอำพล	กรรมการ
๑๑. นางพิศวง ไพฑูรย์	กรรมการ
๑๒. นายอุดม นัยชิต	กรรมการ
๑๓. นายมะนะ แก้วดี	กรรมการ
๑๔. นายบุญเลิศ บุตรขาว	กรรมการ
๑๕. นายสุวัฒน์ เกสรกุล	กรรมการและเลขานุการ

รายนามคณะกรรมการปรับปรุงการเรียนวิชาอาชีพ

๑. นางกาญจนา ชาญโชโต
๒. นางอารีรัตน์ วัฒนสิน
๓. นายกนก บุญโพธิ์แก้ว
๔. ว่าที่ ร.ต. ผ่อง เทพช่วย
๕. นางสาวสมร หุวนมิ
๖. นางสุภาภรณ์ คำรัตน์
๗. นายณรงค์ แก้วสว่าง
๘. นายเอนก รัตน์ปิยะภาภรณ์
๙. ว่าที่ ร.ต. ถิ่นศักดิ์ สัตยาอุทัย

เลขานุการ

